

Componisten info:

KLAS TORSTENSSON

INHOUD:

Biografie

Essay: *Tussen ratio en intuïtie* –
Erik Voermans

Composities

Uit de pers

Bibliografie

Compact discs

BIOGRAFIE

De Zweeds-Nederlandse componist Klas Torstensson (1951) woont en werkt sinds 1973 in Nederland. Zijn composities worden uitgevoerd door orkesten, ensembles en solisten over de hele wereld.

Torstenssons muziek was te horen op de meeste belangrijke festivals voor nieuwe muziek in Europa. Hij werd tevens als gastcomponist uitgenodigd op festivals zoals Stockholm New Music 1999 (samen met Mauricio Kagel en György Kurtág), Time of Music 2001, Viitasaari, Finland, en Montréal-Nouvelles-Musiques 2003, Montréal, Canada.

In 1991 werd de Matthijs Vermeulenprijs – de belangrijkste compositieprijs van Nederland – toegekend aan Torstensson, in 1999 gevolgd door het Zweedse equivalent, 'Stora Christ Johnson Priset', van de Zweedse Kungliga Musikaliska Akademien. In april 2006 werd Torstenssons opera *De Expeditie* genomineerd voor de prestigieuze Nordic Council Music Prize 2006.

1994-1999 componeerde Torstensson *De Expeditie*, voor solisten, orkest en (live-) elektronica. Deze opera – waarvoor Torstensson zelf het libretto schreef – beleefde zijn (concertante) wereldpremière o.l.v. Peter Eötvös in het Holland Festival van 1999 in het Concertgebouw, Amsterdam. Hierna volgden enthousiast ontvangen uitvoeringen in Duitsland, Zweden en Noorwegen.

1999-2002 componeerde Torstensson een avondvullende cyclus voor groot ensemble getiteld *Lantern Lectures, Volumes I-IV*. Deze cyclus was een gezamenlijke opdracht van Le Nouvel Ensemble Modern (Montréal), Asko Ensemble (Amsterdam), KammarensembleN (Stockholm), Klangforum Wien en Oslo Sinfonietta. In de afgelopen seizoenen werd *Lantern Lectures* meer dan 25 keer uitgevoerd door ensembles in Europa en daarbuiten.

In oktober 2004 werd de liederencyclus *In großer Sehnsucht*, op teksten van vijf 'tragische' vrouwen: Camille Claudel, Frida Kahlo, Cristina di Svezia, Rosa Luxemburg en Louise Michel, voor het eerst uitgevoerd in het Concertgebouw, Amsterdam, door Charlotte Riedijk en het Osiris Piano Trio. In het seizoen 2006-2007 is de cyclus te horen o.a. tijdens een tournee door Zweden, en als muziektheaterproductie in de Rotterdamse Operadagen (Onafhankelijk Toneel Opera).

In mei 2006 ging zijn compositie voor slagwerk en groot ensemble, *Self-portrait with percussion (Lantern Lecture, Volume V)* in première, in een uitvoering van Peppie Wiersma en het Asko Ensemble.

Torstensson werkt momenteel in opdracht van o.a. de Zaterdagmatinee (voor het Radio Filharmonisch Orkest) en het Zweeds Radiosymfoniorkest aan een reeks orkeststukken. Verder staan op het programma voor de komende jaren een harpconcert voor Godelieve Schama, en fluitconcert voor Marieke Schneeman en een orkestratie van *In großer Sehnsucht*.

De meeste composities van Torstensson zijn verkrijgbaar op CD.

Photograph by Teo Krijgsman Amsterdam

Klas Torstensson

Tussen ratio en intuïtie

Componeren is niet alleen noten op kundige en intelligente wijze boven, onder en naast elkaar op muziekpapier zetten, maar ook, of de componist dat nu wil of niet, een prijsgeven van dromen en herinneringen. De componist is naakt. Zijn klanken, onvervreemdbaar van hemzelf, geven een deel van zijn diepste wezen prijs. Elk stuk is een zelfportret.

Voor Klas Torstensson zijn die dromen en herinneringen zonder twijfel onlosmakelijk verbonden met zijn geboorteland Zweden, het land met de rauwe schoonheid van lege, desolate, stille en gena-deloze ijslandschappen en met de even raadsel-achtige als betoverende poëzie van het noorder-licht. Veel van zijn stukken lijken dan ook evoca-ties van de Zweedse oer-natuur, met *Barstend IJs* (1986), *The Last Diary* (1994), de prachtige en aangrijpende opera *The Expedition* (1999) en het schitterende (ook letterlijk) *Lantern Lectures Volume III - Aurora Borealis* (2001) als belangrijkste voorbeelden.

De jonge Klas Torstensson, die in 1973 naar Nederland kwam, zou het woord 'natuurevocaties' als een te romantisch concept terzijde hebben geschoven. Componeren was voor hem toen in de eerste plaats een cerebrale aangelegenheid ('hoe vind ik een oplossing voor een muzikale probleemstelling?'), al hanteerde hij abstracte, structuralistische uitgangspunten altijd op basis van zeer concrete gegevens, namelijk de speelmogelijkheden en specifieke kwaliteiten van een bestaande musicus of groep van musici.

Omdat een muzikale probleemstelling vaak meerdere oplossingen heeft, zijn er bij Torstensson 'families' (zijn term) van composities ontstaan, zoals *Licks & Brains* (vier delen) en *Lantern Lectures* (vijf delen). Maar er zijn ook evidente dwarsverbanden te maken van *Solo* (1988) voor bassaxofoon naar het orkestwerk *Stick on Stick* (1990); van *Stick on Stick* naar *Urban Songs* (1992); van *Stick on Stick* naar deel zeven, *Bowed vowels*, uit *Lantern Lectures V - Self-portrait with percussion* (2006); of van *The Expedition* naar de *Lantern Lectures*. De opsomming kan moeiteloos worden uitgebreid, want Torstensson is net als de door hem bewonderde Varèse en Xenakis, of eerder Wagner en Bruckner, of in de beeldende kunst Mark Rothko en Francis Bacon, de schepper van werken met een onveranderlijke kern, die zijn oeuvre tot een eenheid maakt waarin alles met alles samenhangt.

Tot de onveranderlijkheden behoren een formidabel ontwikkeld gevoel voor dramatische timbres en texturen en een voorliefde voor extreme

tegenstellingen. Dat leidt tot muziek die zich beweegt tussen uiterste beweeglijkheid (nervus herhaalde ritmische figuren, vaak signaalachtig, of woeste, gloeiende, lijflije, vulkanische klankerupties) en totale stasis, waarbij de klanken als het ware zijn bevroren. Maar er is ook een lyrischer kant aan Torstenssons persoonlijkheid. Die komt naar voren in zijn vocale werken, te beginnen met *Urban Solo* (1991) dat hij schreef voor sopraan Charlotte Riedijk, en bereikt een voorlopig hoogtepunt in de opera *The Expedition*.

The Expedition, waaraan Torstensson van 1994 tot 1999 werkte, is een grootse synthese van alle technieken en expressiemogelijkheden die hij in eerdere jaren uitgebreid had verkend. Het ijzige onderwerp ten spijt is de opera over de gefnuikte poging van S.A. Andrée en zijn bemanning om per luchtballon de Noordpool te bereiken een warmbloedig drama over liefde en dood. Het dagboek van Andrée, dat als basis voor het zelfgeschreven libretto diende, las Torstensson voor het eerst op zijn tiende. "Het verhaal achtervolgt me al mijn hele leven."

Omdat een opera nu eenmaal een opera is, en de componist in dat genre maar beter kan zorgen voor een grotere mededeelzaamheid, liet Torstensson stilistische referenties in zijn muziek toe die hij voordien bewust had vermeden. Zonder zijn eigen, prettig weerbarstige stijl geweld aan te doen heeft hij hiermee een onmiddellijk toegankelijke partituur geschreven, die mede dankzij het trefzekere gebruik van elektronica (alleen al het suizen van het noorderlicht is een belevenis) ver uitstijgt boven het gros van de eigentijdse opera's. Opmerkelijk is ook het slot, een klaagzang voor sopraan en orkest. Daarin laat Torstensson à la Puccini de (tonale!) zangmelodie soms door parallelvoeringen van de strijkers begeleiden en wordt de zanglijn op het moment suprême geregeerd door acht achtereenvolgende voorhoudingen.

Sinds *The Expedition* durft Torstensson meer dan vroeger te varen op het kompas van zijn muzikale intuïtie en is hij bereid ook de 'gevoeliger' kanten van zijn persoonlijkheid in zijn muziek te tonen. Dat leidde al tot fraaie stukken als de liederencyclus *In großer Sehnsucht* (2004) voor sopraan en pianotrio, waarin hij schetsen schildert van 'tragische vrouwen' als Frida Kahlo en Rosa Luxemburg, en *Self-portrait with percussion*, met als vijfde deel *Almglocken*, een

plechtig en donker blazerskoraal waar mahleriaanse koebellen doorheen tinkelen - een eerbetoon aan Anton Webern. Het maakt zeer nieuwsgierig naar wat de toekomst nog brengen zal.

Erik Voermans

COMPOSITIES

Orkest/
Kamerorkest/
Groot Ensemble

Fläka (1983; rev. 1985)
Tijdsduur: 14'
0020 sax 1110 2perc(pf) 2vl vla vc cb

Intermezzo and Epilogue from the opera The Expedition (K. Torstensson) (1998)
Tijdsduur: 12' + 10'
(sopr) 3343 2sax 4332 timp 5perc g-b hp pf str synth (acc-solo)

Järn (1982; rev. 1987)
Tijdsduur: 9'
1000 3sax 1230 pf cb

Kargt (from: The last diary) (1994)
Tijdsduur: 20'
0021 2sax 1011 2perc g-b pf cb

Lantern lectures, Vol. I: Brass Link I, Solid Rocks I, Brass Link II (2000)
Tijdsduur: 23'
1121 (1110) perc pf 2vl vla vc cb

Lantern lectures, Vol. II: Brass Link II, Solid Rocks II (2002)
Tijdsduur: 17'
1121 1110 perc pf 2vl vla vc cb

Lantern lectures, Vol. III: Brass Lines III, Aurora Borealis (2001)
Tijdsduur: 17'
1121 1110 perc pf 2vl vla vc cb

Lantern lectures, Vol. IV: Brass Link IV, Giant's Cauldron (2002)
Tijdsduur: 18'
1121 1110 perc pf 2vl vla vc cb

Lantern lectures, Vol. V: Self-portrait with percussion (2006)
Tijdsduur: 40'
1121 sax 1110 pf synth perc 2vl vla vc cb perc-solo

Licks & brains II, for saxophone quartet and large ensemble (1988)
Tijdsduur: 30'
2232 2230 4perc g-b el.pf 2vl vla vc cb 4sax-solo

Spåra (1984)
Tijdsduur: 13'
0000 sax-a sax-t sax-t(panfl) 0000 4perc(panfl) 2g-b g-b(panfl) 2el.pf
electronics

Stick on stick (1990)
Tijdsduur: 21'
4444 2sax 4442 5perc g-b hp pf str(16.16.12.10.8.)

Kamermuziek

Four brass links, for brass trio (2003)

Tijdsduur: 15'

h trp trb

Hamra, for soprano saxophone (1991)

Tijdsduur: 21'

sax-s

Intros (1980; rev.)

Tijdsduur: 14'

cl-b fg 2trb-b perc pf vc cb

Koorde (1990)

Tijdsduur: 22'

2pf

Licks & brains I (1987)

Tijdsduur: 25'

4sax

Pedaal, voor viool met wawa-pedaal (1979; rev. 1982)

Tijdsduur: 9'

vl (ampl.)

Redskap (1976; rev. 1981)

Tijdsduur: 16'

6perc

Solo for bass saxophone (1988)

Tijdsduur: 10'

sax-b

Spans (1981)

Tijdsduur: 8'

cl-b

Spans/spannvidder (1981)

Tijdsduur: 8'

cl-b cl-cb 2perc

vocale muziek

Intermezzo and Epilogue from the opera The Expedition (K. Torstensson) (1998)

Tijdsduur: 12' + 10'

(sopr) 3343 2sax 4332 timp 5perc g-b hp pf str synth (acc-solo)

In grosser Sehnsucht (2004)

Tijdsduur: 45'

sopr pf vl vc

Isogloss, for 24 solo voices, 12 pairs of planks, 12 maracas and 12 megaphones (1985)

Tijdsduur: 21'

6sopr 6alt 6ten/bar 6bas

The last diary (K. Torstensson) (1994)

Tijdsduur: 30'

recit(bas-bar) 0021 2sax 1011 2perc g-b pf 4vl 2vla 2vc 3cb

Urban solo, two songs for a soprano playing one bowes crotale (cymbale antique) and two maracas, and who stamps her feet, snaps her fingers and turns around her own axis (1991)

Tijdsduur: 22'

sopr(perc)

Urban songs (1992)

Tijdsduur: 30'

sopr(synth) 2221 2sax 1211 2perc g-b pf keyboard 2vl vla vc cb computers

UIT DE PERS

Self-portrait with percussion

'Am deutlichsten jedoch war die Lust an der Tradition in Klas Torstensson *Self-portrait with percussion* zu hören, einem raffiniert instrumentierten, süffigsinnlichen Stück, dessen Schlusssatz *Pulse* sich sogar stellenweise einen saftigen Groove gönnt.'

(Marcus Stähler in: *Neue Zürcher Zeitung*, 10 mei 2006)

'Torstenssons meesterlijke orkestratiekunst levert de meeste spanning en sensatie op wanneer hij de teugels volledig laat vieren. Dat gebeurde in de ontketening van klankweelde, popachtige directheid en allure van het slotdeel *Pulse*.'

(Huib Ramaer in: *de Volkskrant*, 12 mei 2006)

In grosser Sehnsucht

'De titel is geen verwijzing naar het Duitse romantische lied. Het werk heeft wel een paar neoromantische trekjes, inclusief een walsje, maar Torstensson is tot een zeer eigen fusie gekomen van de harde dissonante oerkrachten uit muziek van componisten als Varèse en Xenakis – in wezen ook heel romantisch – en die oudere romantiek. Het werk wemelt van de krachtige, vaak repetitieve, direct aansprekende gebaren die met Torstenssons verleden als Asko-Werkplaats-componist te maken hebben, maar kent ook prachtige melodieën en tonale invloeden (...). De structuur is zoals altijd bij Torstensson ijersterk en verrassend.'

(Roeland Hazendonk in: *De Telegraaf*, 13 december 2004)

Licks & Brains I

'Il s'agit d'un long moment de virtuosité époustouflante (...); tous les effets, spectaculairement en place, allaient droit au but; les ostinatos comme les unissons sidéraient par leur perfection technique. Dans un répertoire tout sauf sentimental, la force de l'abstraction et du rythme trônait en un vrai moment d'art.'

(François Tousignant in: *Le Devoir (Montréal)*, 26 november 2004)

Lantern Lectures, Volume I-IV

'We mogen van een meesterwerk spreken.'

(Aad van der Ven in: *Haagsche Courant*, 27 februari 2003)

Stick on Stick

'Muziek met de oerkracht van schurend ijs en schuivende sneeuwmassa's. Van een verbijsterende energie en bovendien wurgend spannend.'

(Peter Janssen in: *het Parool*, 21 januari 2003)

De Expeditie

'De dramatische kracht van het werk, de mooi volgehouden spanningsboog, de verfrissende contrasten tussen ruig en lyrisch en niet te vergeten Torstenssons eigenzinnige idioom maken *De Expeditie* tot een muziekdrama dat het Nederlandse landschap ruim onverstijgt.'

(Anthony Fiumara in: *Trouw*, 10 mei 2001)

'*De Expeditie* behoort tot de weinige echt beklijvende opera's van Nederlandse bodem van internationaal niveau.'

(Maarten Brandt in: *Luister*, maart 2001)

'*De Expeditie*: de grote hit van het Holland Festival 1999 (...). Een groots en kleurrijk heldenepos.'

(Jacqueline Oskamp in: *De Groene Amsterdammer*, 23 juni 1999)

'Weinig recente Nederlandse partituren getuigen van een dergelijke verbeeldingskracht en bevologenheid.'

(Aad van der Ven in: Haagsche Courant, 14 juni 1999)

BIBLIOGRAFIE (selectie)

- 1986 Mocht ik op m'n bek gaan, dan hopelijk wel met veel kabaal / H. Visser
In: *Muziek & Dans*. - Vol. 10 nr. 5/6 (mei 1986); p. 37-48
Interview n.a.v. *Barstend IJs*
- Kan mij dat ijs, kan mij die laser schelen! Ik ben uitgegaan van een totaal idee / W. Heijens
In: *VPRO-gids*, juni 1986
Interview n.a.v. *Barstend IJs*
- Een barst - binnen één seconde samengesteld uit twaalf overlappende geluiden / F. van der Waa
In: *De Groene Amsterdammer*, 4 juni 1986; p. 17
N.a.v. de première van *Barstend IJs*
- 1988 Composers and computers in The Netherlands / H. Bosma
In: *Key Notes*. - Nr. 25 (1988-'89); p. 53-54
Interview
- 1991 Holländsk tonsättare med stuga i Småland / S. Jacobsson
In: *Nutida Musik* nr 1 (1991); p. 34-40
Essay oeuvre Klas Torstensson
- Jag ger hellre riktning än substans åt lyssnadet / F. van der Waa
In: *Nutida Musik* nr 2 (1991); p.14-18
Essay oeuvre Klas Torstensson
- 1992 As vague as the goal may be ... / A. Schaathun ; transl. P. Pierroux
In: *Ballade; periodical for ny Musikk*. - Jrg. 1992, nr. 3; p. 15-17
Essay oeuvre Klas Torstensson
- Oslo's Ultima Contemporary Music Festival / O. Roca
In: *The World & I (The Washington Times)*, jan. 1993
Over *Solo, Licks & Brains II*
- 1993 De saxofonist moet kreunen; Klas Torstensson over het uitdagen van musici en luisteraars / P. Luttikhuis
In: *NRC Handelsblad*, 19 febr. 1993
Interview
- Klas Torstensson / P. Gervasoni
In: *Le Magazine* (Centre Pompidou, Parijs). - Jrg. 1993, nr. 2 (febr.)
Over *Urban Songs*
- Rauwe klanken zijn interessanter dan gepolijste / E. Voermans
In: *Het Parool*, 23 febr. 1993
Interview
- Componeren op floppy disk; Nederlandse componist Klas Torstens[s]on te gast bij Parijs onderzoekcentrum / R. Hazendonk
In: *De Telegraaf*, 5 mrt. 1993
Interview n.a.v. première van *Urban Songs*
- Zoektocht naar contrasten; bij Klas Torstensson mogen de noten ook

- knarsen / K. Polling
In: *Trouw*, 28 juni 1993
Interview n.a.v. première van *Stick on Stick*
- Klas Torstensson: de fysieke kracht van muziek / P. Luttikhuis
In: *brochure Donemus*, 1993
Essay oeuvre Klas Torstensson
- 1995 Klas Torstensson; music as a grim journey / E. Voermans
In: *Key Notes*. - No. 29 (1995); p. 10-15
- 1996 IJskomponist Klas Torstensson; het ambivalente geluk van een exil-
Zweed / Joke Dame
In: *Armada*, sept. 1996; p. 22-30
- 1999 Opera van Klas Torstensson in het Holland Festival /
Emanuel Overbeeke
In: *Donemus Info*, juni/juli 1999; p. 1-2
Over *De Expeditie*
- Noordpool-opera van Klas Torstensson / Rob Zuidam
In: *NRC Handelsblad*, 4 juni 1999
Over *De Expeditie*
- Expeditionens spår / Tony Lundman
In: *Nutida Musik*. - Jrg, 42 nr. 1; p. 32-41
Over *De Expeditie*
- 2000 Stockholm Konserthus' 75th anniversary celebration / Kees Artntzen
In: *Trackings*. - Vol. 2 nr. 2 (herfst 2000); p. 1
Over *De Expeditie*
- Klas Torstensson / F. Van der Waa
In: *The Essential Guide to Dutch Music*, 2000; p.350-354
Essay oeuvre Klas Torstensson
- 2001 Vuur en ijs: De lokroep van de Zweedse muziek / Johanneke van
Slooten
In: *Luister*, mrt. 2001; p. 18-20
Over *Lantern Lectures*
- Klas Torstensson / G. Bergendal
In: *33 nya svenska komponister*
Stockholm 2001; p. 320-330
Essay oeuvre Klas Torstensson
- Isen och människan – om Klas Torstensson och Expeditionen /
G. Bergendal
In: *Konserthuset 75 år*: p. 22-29
Over *De Expeditie*
- Klas Torstensson Lantern Lectures: an opera 'revisited' /
Christiane Schima
In: *Trackings*. – Vol. 3 nr. 1 (Spring 2001); p. 4
Over *Lantern Lectures*
- Klas Torstensson / T. Tuomela
In: *Time of Music 2001*; p. 23-25

- Time of Music – Time for Art – Art in Time / A. Vartola
In: *ptah (architecture design art)*, nr 2 (2001); p. 3-5
- 2003 Klas Torstensson koestert ontheemding / Thea Derks
In: *Nieuwsbrief ASKO Schönberg Ensemble*, 1/2003; p. 5
- Klas Torstensson's polar metaphors / Saskia Törnqvist
In: *Trackings.* – Vol. 5 nr. 1 (lente 2003); p. 3
- Klas Torstensson / B. Filanovsky
In: *Pro Nederlandse muziek*, Pro Arte 2003; p.268-281
Essay oeuvre Klas Torstensson
- 2004 Klas Torstensson in Conversation / J. Goldman
In: *Circuit. Musique Contemporaines* – Volume 14, nr 2 (2004);
p. 49-52
Interview
- 2006 Grote stilten en brekend ijs / B. Van Putten
In: *De Groene Amsterdammer*, mei 2006; p. 28-29
Over *Self-portrait with Percussion*
- Het bouwvakkersimago van Klas Torstensson / S. Törnqvist
In: *Het Parool*, 9 mei 2006
Over *Self-portrait with Percussion*

COMPACT DISCS

De Expeditie 'The Expedition'

Netherlands Radio Philharmonic Orchestra

- CV 100

In grosser Sehnsucht

Charlotte Riedijk; Ellen Corver; Peter Brunt; Larissa Groeneveld

- Cobra Records 0018

Järn

De Volharding conducted by the composer

'Trajekten' (20 years de Volharding)

- NM Classics 92021

Koorde

Gerard Bouwhuis and Cees van Zeeland, piano

- NM Classics 92074

The Last Diary

ASKO Ensemble & Schönberg Ensemble ; conductor Reinbert de Leeuw ; reciter

Palle Fuhr Jørgensen

'Muziekpraktijk – Music + Practice: ASKO Ensemble'

- CV 57

Self-portrait with percussion (Lantern Lectures, Volume V)

Diptych Intermezzo & Epilogue (from the opera The Expedition)

Peppie Wiersma, percussion with the ASKO Ensemble; conductor Hans

Leenders

Charlotte Riedijk, soprano with The Royal Stockholm Philharmonic Orchestra;

conductor Alan Gilbert

- Et'cetera KTC 1352

Solo

Licks & Brains I

Licks and Brains II

'Licks & Brains, triptych (1987-1988)'

Leo van Oostrom; Netherlands Saxophone Quartet; ASKO Ensemble;

conductors David Porcelijn, Klas Torstensson

- CV 13

Stick on Stick

Urban Solo

Urban Songs

Netherlands Radio Symphony Orchestra, cond. Zoltán Peskó; Charlotte Riedijk;

ASKO Ensemble, cond. Stefan Asbury

- CV 32

Urban Extra

'music box'

- VPRO Eigenwijs EW 9413